

СЕКЦІЯ II
АКУТАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАГАЛЬНОГО І ЗІСТАВНОГО
МОВОЗНАВСТВА

Владислава Аккурт
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Україна

ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ СУДОВОГО ДИСКУРСУ
В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

З позиції соціолінгвістики, на першому плані виявляється типологія учасників спілкування, відповідно до якої судовий дискурс належить до інституціонального, статусно-орієнтованого типу.

Слухання справи в суді – це подія колективного характеру, в якому бере участь кілька комунікантів, пов'язаних один з одним офіційними відносинами. Під офіційними маються на увазі відносини, закріплені в рамках соціально-значущих інститутів суспільства [1]. В даному випадку ми маємо справу з інститутом суду. Ключовими учасниками судового процесу є суддя, адвокат і прокурор. Їх соціальні ролі чітко виражені, за кожним з них закріплено функції, визначені нормами інституту правосуддя. Суддя і суд присяжних претендують на монополію істинності, тому характерною особливістю даного дискурсу є принципова нерівність сторін.

До хронологічних ознак судового дискурсу відносяться час і місце проведення засідань, константи дії та суб'єктів [3]. Підтримка громадських інститутів, забезпечення стабільності соціальної структури – все це тією чи іншою мірою є метою інституційного спілкування, оскільки його умови фіксують контекст у вигляді типових хронотипів і типових жанрів, символічних і ритуальних дій, а також мовних кліше [2].

Серед основних ознак ритуального дискурсу можна назвати високу символічну навантаженість, змістовну рекурсивність і жорстку формальну

фіксацію. Вони знаходять своє вираження у вигляді особливої комунікативної тональності, ритуальної, яка закріплює ієрархію комунікантів і обґрунтовує чинну систему цінностей [2]. Тобто ритуальність передбачає чітку послідовність звершення мовних актів при обмеженості простору і часу, а також використання кліше і мовних штампів, які працюють на реалізацію стратегій і тактик комунікантів. Система цінностей ритуальних типів дискурсу особливо яскраво виражена в судовому. Моральні цінності сконцентровані в його ключовому концепті істини, урочистості й справедливості та зводяться до поваги фактів, високу оцінку точності формулювань, ясності й логічності. Основою виступає і поняття норми. Порядок проведення засідання в залі суду підпорядковується закріпленим нормам, так само, як і сама мова представників закону. Всі учасники судового процесу зобов'язані дотримуватися строго встановлених правил і вибирати відповідну форму спілкування.

Вивчення професійного дискурсу в даний час є актуальною проблемою в лінгвістиці. Дискурс являє собою, з одного боку, абстрактний варіативний опис структурно-семантичних ознак, що реалізуються в конкретних текстах з урахуванням екстралінгвістичних чинників, а з іншого, – сукупність текстів однієї й тієї ж сфери комунікативної діяльності. Встановлено, що юридичний дискурс є однією з форм прояву мови, яка використовується для вираження особливої ментальності.

Література

1. Карасик В. И. Языковая личность как предмет изучения антропологической лингвистики // Известия ВГПУ. – 2011. – №8. С.109–115.
2. Климович О.В. Средства речевого воздействия в судебном дискурсе // Материалы VII Международной студенческой электронной научной конференции «Студенческий научный форум» [Электронный ресурс] URL: <http://www.scienceforum.ru/2015/903/14860> (дата обращения: 16.04.2016)
3. Овчинникова Н.В. Коммуникативно-прагматическая специфика судебного дискурса. Автореф, канд. дис., Тула., 2006. – 20 с.